

С.П. Антоненко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

М.Л. Серік, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Сучасна вища освіта в Україні та інших країнах світу базується на таких основних засадах:

- безперервне навчання, навчання впродовж життя, яке базується на вмінні студента організувати самостійну роботу;
- компетентнісний підхід, який передбачає досконале оволодіння навичками самостійної роботи;
- перерозподіл співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою студентів у бік останньої.

Отже, можна сказати, що сучасна система освіти наголошує на самостійній роботі студента, як на одній із ключових її ланок. Однак, як показує досвід, зазвичай організації самостійної роботи не приділяється достатня увага, що призводить до зниження її ефективності. Унаслідок, студенти не засвоюють повною мірою навчальний матеріал, руйнуються логічні зв'язки при вивченні дисципліни. Для уникнення таких негативних наслідків необхідно використовувати методи активізації самостійної роботи студентів.

В уявленні багатьох самостійна робота керується довільною пізнавальною діяльністю, але педагогічний підхід вимагає систематичної, керованої викладачем самостійної діяльності студента, яка переходить у роль провідної. Саме тому викладач повинен дуже ретельно підходити до створення завдань, дидактичних та методичних матеріалів для самостійної роботи, їх перевірки та контролю. Опорні дидактичні матеріали для самостійної роботи покликані коригувати роботу студентів і вдосконалювати її якість. Сучасний процес викладання вимагає своєчасної розробки систем завдань для самостійної роботи, тем рефератів і доповідей, методичних вказівок, тренувальних вправ, ситуаційних завдань, тем курсових та дипломних робіт, списків літератури.

Самостійна робота передбачає три рівні діяльності студентів: репродуктивний; реконструктивний; творчий, пошуковий. Для організації та успішного функціонування самостійної роботи студентів необхідні: комплексний підхід до її організації за всіма формами аудиторної роботи, поєднання всіх рівнів самостійної роботи, забезпечення контролю за якістю виконання (вимоги, рекомендації, консультації) і форми контролю.

Самостійна робота має виконуватися студентами на різних етапах навчального процесу: отримання нових знань, їх закріплення, повторення і перевірки. Систематичне зменшення безпосередньої допомоги викладача стимулює підвищення творчої активності учнів, яка залежить від організації занять і характеру впливу викладача. Існує ціла низка способів активізації самостійної роботи студентів:

- навчання студентів методам самостійної роботи (часові орієнтири виконання самостійної роботи для вироблення навичок тайм-менеджменту, викладання рефлексивних знань для самооцінки);

- переконлива демонстрація необхідності оволодіння пропонованим навчальним матеріалом для майбутньої навчальної і професійної діяльності у лекціях та методичних виданнях;

- проблемний виклад матеріалу;

- застосування операційних формулювань законів і визначень із метою встановлення однозначного зв'язку теорії з практикою;

- використання методів активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, дискусії, групова і парна робота, колективне обговорення складних питань, ділові ігри);

- ознайомлення студентів із структурно-логічною схемою дисципліни і її елементами;

- застосування відеоряду та мультимедійних засобів;

- видача студентам молодших курсів методичних вказівок, що містять докладний алгоритм, та поступове зменшення роз'яснювальної частини від курсу до курсу з метою привчити студентів до більшої самостійності;

- розробка комплексних навчальних посібників для самостійної роботи, що поєднують теоретичний матеріал, методичні вказівки і завдання для розв'язання;

- використання навчальних посібників міждисциплінарного характеру;

- індивідуалізація домашніх завдань і лабораторних робіт;

- внесення труднощів та надлишкових даних у типові завдання;

- контрольні питання до лекційного потоку після кожної лекції;

- читання студентами фрагмента лекції (15–20 хв);

- надання креативним і здібним студентам статусу консультантів;

- розробка і впровадження колективних методів навчання, групової, парної роботи.

Педагогічна практика переконливо доводить ефективність використання комбінованих способів активізації самостійної роботи студентів.